



Uchodźcy w Europie

Pomimo pewnych oznak postępu w reagowaniu na kryzysy uchodźcze tempo i skala przymusowych przemieszczeń nadal rosną. W ciągu ostatniej dekady liczba osób zmuszonych do opuszczenia swoich domów była wyższa z roku na rok i dziś utrzymuje się na najwyższym poziomie od kiedy jest notowana. Według UNHCR, Agencji ONZ ds. Uchodźców, tendencja ta może zostać odwrócona jedynie dzięki nowym, skoordynowanym działaniom na rzecz zaprowadzenia pokoju.

Według dorocznego raportu UNHCR Global Trends do końca 2021 r. liczba osób przemieszczonych z powodu wojny, przemocy, prześladowań i łamania praw człowieka wyniosła 89,3 mln, czyli o 8 procent więcej niż rok wcześniej i znacznie ponad dwukrotnie więcej niż 10 lat temu.

Wśród 89,3 mln osób zmuszonych do opuszczenia swojego miejsca zamieszkania było:

- 27,1 mln uchodźców,
- 53,2 mln osób wewnętrznie przemieszczonych,
- 4,6 mln osób ubiegających się o ochronę międzynarodową,
- 4,4 mln Wenezuelczyków, którzy uciekli z kraju

Zgodnie z art. 1. Konwencji Genewskiej, **uchodźcą** jest osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa.

UCHODŹCA

Osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa.

Za uchodźcę może być uznana także osoba, która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa. Status uchodźcy w państwie przyjmującym przyznaje się wyłącznie osobie, która spełnia określone w prawie międzynarodowym kryteria. Osobą ubiegającą się o nadanie statusu uchodźcy jest więc ktoś, kto twierdzi, że jest uchodźcą i potrzebuje ochrony międzynarodowej przed prześladowaniem lub poważną krzywdą we własnym kraju. Osoba taka złożyła wniosek o azyl i oczekuje na podjęcie decyzji. Udzielanie azylu osobom uciekającym przed prześladowaniem jest międzynarodowym zobowiązaniem na mocy konwencji genewskiej dotyczącej statusu uchodźców.

AZYL

Azyl jest jednym z praw podstawowych; udzielanie go jest międzynarodowym zobowiązaniem na mocy Konwencji Genewskiej dotyczącej statusu uchodźców z 1951 r. Azylu udziela się osobom uciekającym przed prześladowaniem lub poważną krzywdą.

Na obszarze, na którym granice są otwarte i w obrębie którego powszechna jest swoboda przemieszczania się, niezbędne jest stosowanie wspólnego podejścia do udzielania azylu. Udzielanie azylu nie może odbywać się w sposób przypadkowy. Państwa członkowskie UE są wspólnie odpowiedzialne za godne przyjęcie osób ubiegających się o azyl, zapewnienie im sprawiedliwego traktowania i rozpatrywanie ich spraw zgodnie z jednolitymi normami, tak aby rezultat był podobny, niezależnie od miejsca złożenia wniosku.

W przeciwieństwie do uchodźców, **osoby wewnętrznie przesiedlone** nie przekraczają granic międzynarodowych, aby znaleźć schronienie, ale pozostają we własnych krajach. Nawet jeśli uciekają z podobnych powodów jak uchodźcy (konflikty zbrojne, uogólniona przemoc, łamanie praw człowieka), osoby wewnętrznie przesiedlone prawnie pozostają pod ochroną własnego rządu – mimo że to właśnie ten rząd może być przyczyną ich ucieczki. Jako obywatele, osoby wewnętrznie przesiedlone zachowują wszystkie swoje prawa i ochronę zarówno w ramach praw człowieka, jak i międzynarodowego prawa humanitarne.

Liczba uchodźców wzrosła w 2021 r. do 27,1 mln. Przyczyniły się do tego wzrosty między innymi w Ugandzie, Czadzie i Sudanie. Większość uchodźców była ponownie przyjmowana przez sąsiednie kraje, które same dysponują niewielkimi zasobami. Liczba osób ubiegających się o ochronę międzynarodową sięgnęła 4,6 miliona, co oznacza wzrost o 11 procent.

W ubiegłym roku odnotowano również piętnasty z rzędu roczny wzrost liczby osób wewnętrznie przemieszczonych w swoich krajach w wyniku konfliktu. Teraz ta liczba wynosi 53,2 mln. Wzrost ten był spowodowany narastającą przemocą lub konfliktami w niektórych miejscach, na przykład w Birmie. Konflikt w etiopskim Tigraju i innych regionach wywołał

ucieczkę milionów ludzi w głąb kraju. Powstania w Sahelu spowodowały nowe wysiedlenia wewnętrzne, zwłaszcza w Burkina Faso i Czadzie.

Spośród uchodźców i Wenezuelczyków, którzy uciekli z kraju w 2021 r.:

- 83 procent znalazło schronienie w krajach o niskich i średnich dochodach,
- 27 procent schroniło się w krajach najsłabiej rozwiniętych,
- 72 procent mieszkało w krajach sąsiadujących z ich krajami pochodzenia,
- Turcja przyjęła prawie 3,8 miliona uchodźców, największą populację na świecie, a następnie Uganda (1,5 miliona), Pakistan (1,5 miliona) i Niemcy (1,3 miliona). Kolumbia gościła 1,8 mln Wenezuelczyków, którzy uciekli z kraju,
- Liban gościł największą liczbę uchodźców na mieszkańca (1 na 8), następnie Jordania (1 na 14) i Turcja (1 na 23),
- ponad dwie trzecie (69 procent) pochodziło z zaledwie pięciu krajów: Syrii (6,8 mln), Wenezueli (4,6 mln), Afganistanu (2,7 mln), Sudanu Południowego (2,4 mln) i Birmy (1,2 mln).

Miniony rok był wyjątkowy ze względu na liczbę eskalacji istniejących konfliktów i nowych, które wybuchły. Według Banku Światowego 23 kraje, o łącznej populacji 850 milionów, stanęły w obliczu konfliktów o średniej lub wysokiej intensywności.

Pod koniec 2021 r. w UE mieszkało poniżej 10 proc. wszystkich uchodźców na świecie i jedynie ułamek osób wewnętrznie przesiedlonych. Odsetek uchodźców w UE wyniósł 0,6 proc. w stosunku do całkowitej liczby ludności.

Od tego czasu rosyjska inwazja na Ukrainę – powodująca najszybszy i jeden z największych kryzysów przymusowych przemieszczeń od czasów II wojny światowej – oraz inne sytuacje kryzysowe, od Afryki po Afganistan i dalej, spowodowały, że liczba osób zmuszonych do opuszczenia swojego miejsca zamieszkania przekroczyła 100 milionów.

Napływ uchodźców z Ukrainy

24 lutego 2022 r. Rosja rozpoczęła agresję wojskową na Ukrainę. Od tego czasu miliony ludzi szukają schronienia przed wojną w krajach UE i w Mołdawii. Od początku agresji wojskowej Rosji wobec Ukrainy Europa przyjęła największą liczbę osób uciekających przed wojną od czasów drugiej wojny światowej.

UE w pełni solidaryzuje się z Ukrainą i mieszkańcami Ukrainy. W odpowiedzi na rosyjską agresję Unia jednomyślnie i zdecydowanie zapewnia Ukrainie skoordynowane wsparcie humanitarne, polityczne, finansowe i materialne.

UE podjęła konkretne działania, aby pomóc uchodźcom:

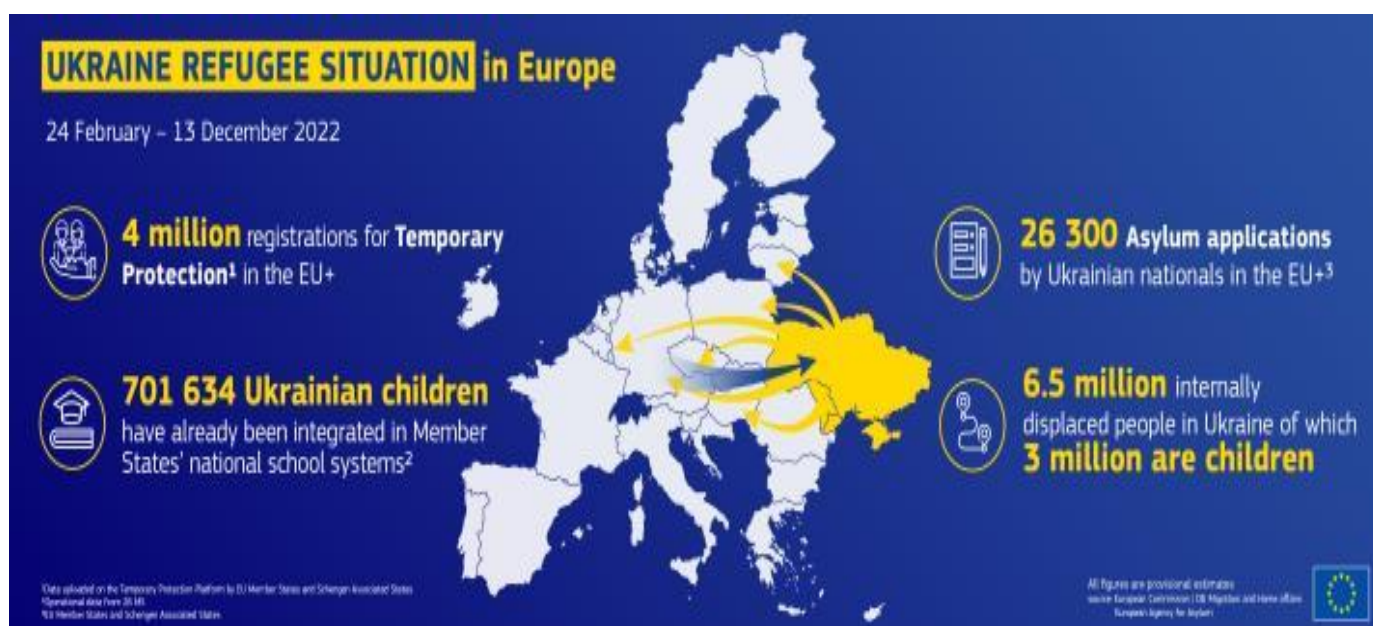
- wprowadziła mechanizm tymczasowej ochrony dla osób uciekających przed wojną,
- zagwarantowała pomoc humanitarną wartą 523 mln EUR,
- zapewniła Ukrainie, Czechom, Mołdawii, Polsce, Słowacji i Biuru Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) wsparcie w zakresie ochrony ludności,
- przekazała wsparcie finansowe i techniczne państwom członkowskim przyjmującym uchodźców,
- wsparła zarządzanie granicami w państwach UE i w Mołdawii.

Według danych UNHCR ponad 7,8 mln osób z Ukrainy przybyło do Europy. Dane dotyczące liczby uchodźców są stale aktualizowane przez UNHCR na stronie:

<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

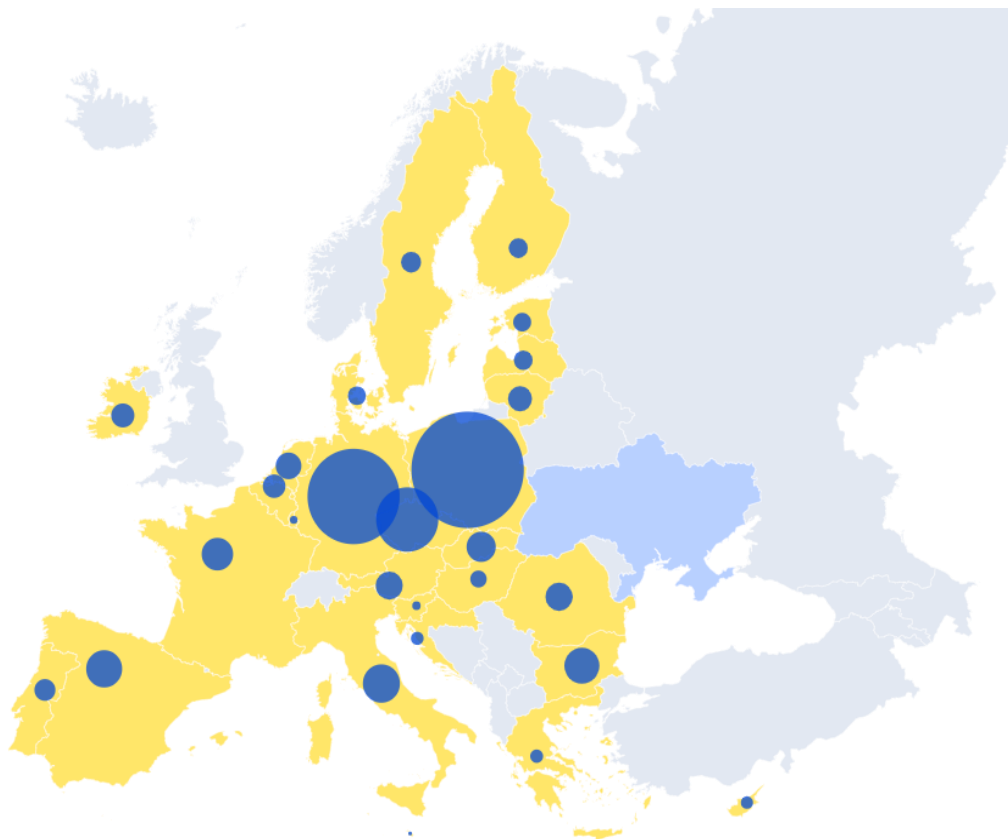
4 marca 2022 r. UE rozpoczęła stosowanie dyrektywy o tymczasowej ochronie. Ma ona zmniejszyć presję na krajowe systemy azylowe i dać wysiedleńcom ujednolicone prawa w całej UE, takie jak:

- prawo pobytu,
- dostęp do rynku pracy i zakwaterowania,
- pomoc medyczna,
- pomoc społeczna,
- dostęp dzieci do edukacji.



Do tej pory 4,8 mln osób z Ukrainy zostało objętych tymczasową ochroną lub podobnymi programami w UE.

Uchodźcy z Ukrainy objęci tymczasową ochroną lub podobnymi programami



Źródło: Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców

Tymczasowa ochrona to mechanizm stosowany w sytuacjach nadzwyczajnych, np. w razie masowego napływu wysiedleńców. Ma on zapewnić natychmiastową zbiorową ochronę tym, którzy nie mogą wrócić do kraju pochodzenia.

Tymczasowa ochrona będzie obowiązywać co najmniej rok (do 4 marca 2023 r.). Będzie można ją przedłużyć do maksymalnie trzech lat, w zależności od rozwoju sytuacji w Ukrainie.



EUROPE DIRECT
Poznań

BIULETYN 12/2022 grudzień 2022 r.

EUROPE DIRECT Poznań przy Wielkopolskiej Izbie Rzemieślniczej w Poznaniu

Tymczasowa unijna ochrona dla wysiedleńców

Co to jest ochrona tymczasowa?

Ochrona tymczasowa to kryzysowy instrument, który UE uruchamia w razie **masowego napływu wysiedleńców**, po to aby:

- zapewnić wysiedleńcom zbiorową, natychmiastową **opiekę**
- zmniejszyć presję na krajowy system azylowy.



Kto może korzystać z ochrony tymczasowej?

Ochrona tymczasowa przysługuje następującym osobom (o ile mieszkali one w Ukrainie w dniu 24 lutego 2022 r. lub wcześniej):

- obywatelom Ukrainy** i członkom ich rodzin
- nie-Ukraińcom i bezpaństwowcom **objętym w Ukrainie ochroną międzynarodową** (np. uchodźcom i osobom pod ochroną uzupełniającą) oraz członkom ich rodzin
- nie-Ukraińcom z **zezwoleнием na pobyt stały**, którzy nie mogą bezpiecznie i trwale wrócić do kraju pochodzenia (i którzy mogą również podlegać odpowiedniej ochronie w państwie UE)

Ochrona tymczasowa może też przysługiwać na przykład:

- obywatelom Ukrainy**, którzy uciekli z Ukrainy niedługo **przed 24 lutego**
- obywatelom Ukrainy**, którzy **znaleźli się na terytorium UE** (uż przed 24 lutego (np. jako turyści czy pracownicy)
- nie-Ukraińcom z **zezwoleнием na pobyt tymczasowy**, którzy nie mogą bezpiecznie i trwale wrócić do kraju pochodzenia

Co z innymi osobami?

Wszystkie osoby, bez względu na kategorię, uciekające z Ukrainy **otrzymują wstęp** do UE przed powrotem do miejsca pochodzenia.



Jakie prawa daje ochrona tymczasowa?

Ochrona tymczasowa daje wysiedleńcom **prawa** zharmonizowane w całej UE:

- prawo pobytu
- dostęp do rynku pracy
- dostęp do zakwaterowania
- dostęp do pomocy społecznej
- dostęp do opieki zdrowotnej

Dzieciom i nastolatkom bez opieki:

- opieka prawna
- dostęp do edukacji

Jak długo trwa ochrona tymczasowa?



Ochrona tymczasowa potrwa:

- przynajmniej rok (do 4 marca 2023 r.)
- **do 3 lat** zależnie od rozwoju sytuacji w Ukrainie.

Czy ochrona tymczasowa jest automatyczna?

Ochrona tymczasowa przysługuje automatycznie, ale trzeba wystąpić o **zezwoleienie na pobyt** w państwie UE, w którym postanowiono się pozostać.

Czy ochrona tymczasowa obowiązuje tylko w jednym państwie UE?



Obywatele Ukrainy nie potrzebują wiz. Gdy już uzyskali wstęp na terytorium UE, mogą:

- podróżować swobodnie w okresie **90 dni**
- **wybrać, w którym państwie UE** chcą korzystać z praw przewidzianych ochroną tymczasową.

Czy objęci ochroną tymczasową mogą się ubiegać o status uchodźcy?

Podlegając ochronie tymczasowej, **można się ubiegać** o status uchodźcy lub o inną formę ochrony dostępną w państwach UE.



Тимчасовий захист ЄС для переміщених осіб

Що таке тимчасовий захист?

Тимчасовий захист — це надзвичайний механізм ЄС, який активується у **випадкових обставинах** масового припливу для того, щоб:

- забезпечити негайний та колективний **захист** переміщених осіб
- зменшити навантаження на національні системи притулку в країнах ЄС



Хто може скористатися тимчасовим захистом?

Схема тимчасового захисту поширюється на цих осіб, якщо вони проживали в Україні до або з 24 лютого 2022 року:

- Громадяни України** та члени їхніх сімей
- Не громадяни України та **особи без громадянства**, які користуються **міжнародним захистом** в Україні (наприклад, біженці та особи, які отримують додатковий захист), та члени їхніх сімей
- Не громадяни України з **посвідкою на постійне проживання**, які не можуть безпечно повернутися до своєї країни на тривалий час (також може застосовуватися відповідний національний захист)

Захистом можуть скористатися інші люди, зокрема:

- Громадяни України, які покинули Україну **незадовго до 24 лютого**
- Громадяни України, які **опинилися на території ЄС** незадовго до 24 лютого (наприклад, з метою відпочинку чи роботи)
- Не громадяни України з **непостійною посвідкою на проживання**, які не можуть безпечно повернутися до країни походження на тривалий час

Як діяти, якщо особа не відповідає критеріям наведених груп?

Усі особи, які покидають Україну, незалежно від категорій, отримують доступ на територію ЄС, доки вони не повернуться на місце свого проживання.



Які права мають одержувачі тимчасового захисту?

Схема тимчасового захисту дозволяє переміщеним особам користуватися узгодженими в усюму ЄС **правами**:

- правом на проживання
- доступом до ринку праці
- доступом до житла
- соціальною допомогою
- медичною допомогою

Діти та підлітки без супроводу мають право на:

- закону опіку
- доступ до освіти

Скільки триває тимчасовий захист?



Тимчасовий захист триватиме:

- не менше одного року (до 4 березня 2023)
- **до трьох років** залежно від того, як розвиватиметься ситуація в Україні.

Тимчасовий захист надається автоматично?

Тимчасовий захист надається автоматично, але його одержувачі мають подати заяву на отримання **посвідки на проживання** в країні ЄС, де вони вирішили залишитися.

Тимчасовий захист діє лише в одній країні ЄС?



Громадяни України користуються безвізовим режимом. Після допуску на територію ЄС вони можуть:

- **вільно пересуватися** протягом **90 днів**
- **виробити країну ЄС**, в якій вони хочуть отримати права на тимчасовий захист

Чи можуть одержувачі тимчасового захисту подати заяву на отримання статусу біженця?

Тимчасовий захист **не виключає** можливість подати заяву на отримання статусу біженця або інших форм захисту, доступних у країнах ЄС.





Wspólna reakcja państw członkowskich na wojnę polega przede wszystkim na przyjmowaniu przez UE osób, które musiały opuścić swoje domy. Działania podejmowane na szczeblu UE stanowią odzwierciedlenie solidarności ludzi w całej UE oraz ogromnych wysiłków władz krajowych i lokalnych, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń społecznych i przedsiębiorstw.

UE udziela państwom członkowskim stałego wsparcia i podejmuje dalsze działania w tym zakresie. Aby pomóc osobom uciekającym przed wojną w Ukrainie, UE zatwierdziła rozporządzenia udostępniające środki finansowe. Dzięki nim państwa członkowskie goszczące uchodźców będą miały wystarczające zasoby, by sprostać rosnącym potrzebom w zakresie zakwaterowania, edukacji i opieki zdrowotnej.

Aby wesprzeć państwa i regiony UE w radzeniu sobie ze skutkami rosyjskiej wojny w Ukrainie i w przyjmowaniu ukraińskich uchodźców, UE umożliwiła elastyczniejsze wykorzystywanie swoich funduszy spójnościowych. Na przykład zwiększyła możliwości przesuwania środków między programami oraz uzyskiwania 100-procentowego unijnego finansowania. Ponadto zapewniła dodatkowe zaliczkowanie projektów, aby udzielić państwom członkowskim szybkiej pomocy.

W kontekście rosyjskiej agresji na Ukrainę UE wygospodarowała z funduszy przeznaczonych na spójność i odbudowę popandemiczną łącznie około 17 mld EUR, które państwa członkowskie mogą rozdysponować na wspieranie ukraińskich uchodźców w pilnych potrzebach, takich jak zakwaterowanie, edukacja, opieka zdrowotna czy opieka nad dziećmi. W kwocie tej mieści się około 7 mld EUR niewydanych środków spójnościowych z lat 2014–2020 i około 10 mld EUR środków zarezerwowanych na odbudowę popandemiczną w ramach REACT-EU (czyli instrumentu wsparcia na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy).

Ponadto w kwietniu 2022 r. Rada przyjęła też rozporządzenie, by:

- udostępnić kwotę do 420 mln EUR z niewykorzystanych funduszy w obszarze spraw wewnętrznych na lata 2014–2020,
- pozwolić państwom członkowskim i innym darczyńcom publicznym lub prywatnym wnieść dodatkowe wkłady w ramach Funduszu Azylu, Migracji i Integracji na lata 2021–2027.

Unia Europejska, jej państwa członkowskie i Europejczycy na całym kontynencie mobilizują się do wspierania osób uciekających przed wojną na Ukrainie. Wiele ludzi chce pomóc osobom uciekającym z Ukrainy i ludności, która tam została i potrzebuje pomocy. Można przekazać pomoc za pośrednictwem licznych organizacji działających w państwach członkowskich UE, które wspierają osoby z Ukrainy szukające schronienia w Unii. Wśród tych organizacji są krajowe oddziały agencji międzynarodowych, organizacje patronackie



oraz szereg innych organizacji charytatywnych i humanitarnych. Można również wesprzeć ludność w Ukrainie za pośrednictwem uruchomionej przez ukraiński rząd strony internetowej służącej pomocy humanitarnej → <https://help.gov.ua/>

Więcej informacji o możliwości pomocy osobom z Ukrainy znajduje się na stronie:

https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/helping-ukrainians-how-you-can-donate-and-engage_pl#how-you-can-help

Informacje dla osób uciekających z Ukrainy przed wojną (dostępne także w języku ukraińskim):https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/information-people-fleeing-war-ukraine_pl

Kontekst - polityka azylowa UE

W ostatnich latach na skutek nasilenia ruchów migracyjnych ludności w Europie szczególnego znaczenia nabrała realizacja polityki azylowej, obejmującej zarządzanie imigracją oraz wspólne zasady azylowe. W związku ze skalą przepływów migracyjnych konieczne stały się dodatkowe działania i reformy zapewniające bezpieczeństwo granic system relokacji osób ubiegających się o azyl. Polityka azylowa UE jest obecnie jednym z najprężniej rozwijających się obszarów przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości. Państwa europejskie pielęgnują długą tradycję udzielania schronienia osobom prześladowanym. Ochrona podstawowych praw jest kluczowa dla tożsamości Europy. W 1999 r. państwa członkowskie UE zobowiązały się do stworzenia wspólnego europejskiego systemu azylowego, mającego na celu sprostanie rosnącym wyzwaniom azylowym na poziomie europejskim. W kolejnych latach UE przyjęła wiele istotnych przepisów w celu zharmonizowania różnych systemów azylowych państw członkowskich.

Podstawę prawną polityki azylowej UE stanowią art. 67 ust. 2 oraz art. 78 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, a także art. 18 Karty praw podstawowych UE. Prawo i praktyka UE znacząco wpływają na rozwój mechanizmów ochrony uchodźców w wielu innych krajach.

Celem polityki azylowej UE jest opracowanie wspólnej polityki w dziedzinie azylu, ochrony uzupełniającej i ochrony czasowej, pozwalającej na przyznawanie odpowiedniego statusu każdemu obywatelowi państwa trzeciego potrzebującemu ochrony międzynarodowej oraz na zapewnienie poszanowania zasady non-refoulement (stanowi ona, że osoby, której odmówiono przyznania statusu uchodźcy, nie wolno deportować do kraju, w którym groziłoby jej niebezpieczeństwo prześladowania).



BIULETYN 12/2022 grudzień 2022 r.

EUROPE DIRECT Poznań

przy Wielkopolskiej Izbie Rzemieślniczej w Poznaniu

Źródła:

<https://www.unhcr.org/pl/>

<https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/helping-ukrainians-how-you-can-donate-and-engage_pl#how-you-can-help

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-of-life/statistics-migration-europe_pl#uchod%C5%BAcy-w-europie

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/151/asylum-policy>

<https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/eu-migration-policy/refugee-inflow-from-ukraine/>

Przygotował:

EUROPE DIRECT Poznań

przy Wielkopolskiej Izbie Rzemieślniczej w Poznaniu

al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań

tel. 61 8521670,

e-mail: europedirect-poznan@irpoznan.com.pl, www.europe-direct.poznan.pl



Współfinansowane przez
Unię Europejską